

ТЕЗАУРУСНИЙ ПІДХІД ДО ТЕМИ «ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ»

Л. Л. Халецька

Уточнено поняття, пов'язані з проблемою інноваційних практик у сучасній школі, надано їхню стислу характеристику відповідно до першоджерел та наукових розвідок, що стосуються інновацій в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: інновації, інновації в освіті, інноваційні практики, Нова українська школа, педагогічна технологія, тезаурус, технологія навчання.

Khaletska Liliia. Thesaurus Approach to the Subject Domain 'Innovation in the Modern school'

This paper clarifies some concepts related to the innovative practices in the New Ukrainian school, gives their brief description in accordance with the primary sources and scientific research on innovative practices of educational process in general secondary educational establishments.

Keywords: innovations, innovations in education, innovative practices, "New Ukrainian school", pedagogical technology, thesaurus, learning technology.

Процеси глобалізації визначають необхідність модернізації системи освіти. Основним інструментом зазначених змін є освітні інновації.

Обізнаність суспільства про інноваційні інституції та практики, про успішні інноваційні проекти сприяє перетворенню їх на потужний механізм, що дає змогу освітній системі бути здатною до постійного інноваційного оновлення [19].

Над дослідженням сутності понять «інновація», «педагогічна технологія», «технологія навчання» працюють вітчизняні (Б. Бархаєв, В. Беспалько, С. Гончаренко, Н. Корсунська, Т. Назарова, А. Нісімчук, В. Онищук, М. Пентиліук, І. Підласий, О. Пометун, Г. Селевко, І. Смолюк, О. Шпак) і зарубіжні (М. Ераут, Р. Кауфман, П. Мітчелл, К. Сілбер, С. Френе) дослідники.

На сучасному етапі в контексті зазначених понять використовується, за визначенням З. Канівець [12], «цілий арсенал» словосполучень: «педагогічна технологія», «освітня технологія», «технологія навчання», «технологія виховання», сутність яких подано з різних позицій і поглядів педагогів-практиків і дослідників.

Мета статті – зіставити зазначені поняття й надати їхню уточнену стислу характеристику відповідно до першоджерел та

наукових розвідок, що стосуються інноваційних практик в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Основний виклад матеріалу.

Застосовуючи в нашому дослідженні тезаурусний підхід, звернемося до значення терміна «тезаурус».

Тезаурус (від грец. *Θησαυρός* – скарб) – сукупність понять із певної галузі науки, накопичених людиною чи колективом. Тезаурус відображає обсяг і якість інформації, яку має наука про предмет свого дослідження. У системі тезауруса будь-якої науки, зокрема педагогіки, відбуваються постійні зміни: творення нових понять, поглиблення й розширення сфери застосування наукового лексикону. У вузькому розумінні тезаурус – словник, що відображає смислові зв'язки між словами певної мови, сукупність термінів, які належать до однієї чи кількох галузей знань зі встановленими між термінами зв'язками [6, с. 327].

Сутність, стан дослідження поняття «тезаурус», види тезаурусів, розроблення методів і засобів автоматизації побудови тезауруса предметної галузі описано в статті С. Клепка «Тезаурусний підхід до навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників», де, зокрема, зазначається, що побудова тезауруса – непросте завдання

і що «тезаурус став символом організації знання», а «подання знань за допомогою тезауруса дає змогу моделювати і процеси виведення нових знань, і процеси їх здобуття, оскільки тезаурус явним чином відображає структуру предметної галузі та методи передачі знань про неї». Там само знаходимо пояснення тезаурусного підходу до навчання як засобу пізнання й систематизації мови певної предметної галузі [14]. Процес реалізації зазначеного підходу, на думку С. Клепка, має такі етапи: «по-перше, для з'ясування змісту, характеру професійно-педагогічної діяльності викладача, її умов і особливостей, об'єкта, предмета, цілей і завдань, тенденцій розвитку необхідно провести інформаційний пошук у конкретній предметній галузі (наукові праці з педагогіки; дослідження, що узагальнюють передовий педагогічний досвід, нормативні документи, за якими розробляється зміст освітньої програми тощо). По-друге, слід виділити ключові слова (дескриптори) як основні структурні одиниці, що складуть термінополя тезауруса. По-третє, дескриптори слід представити у відповідній, оптимальній для конкретних завдань, формі» [14].

Розширення тезауруса особистості при включенні в нього нової інформації інтерпретується як навчання [13].

У процесі практичної діяльності (на курсах підвищення кваліфікації, під час відвідування уроків та узагальнення інформації щодо інноваційної діяльності педагогічних працівників області на запит Інституту модернізації змісту освіти (лист від 27 грудня 2017 № 21.1/10-2953) було виявлено певні суперечності щодо поглядів педагогічних працівників стосовно сутності інновацій. Так, окремі вчителі, характеризуючи власну діяльність, вважають її інноваційною, не усвідомлюючи, що вона вже втратила цей статус і в Україні, і у світі. Неузгодження при використанні термінології, пов'язаної з інноваційними практиками в освіті, спостерігаємо навіть у дослідженнях науковців. З метою запобігання суперечностям і помилкам радимо педагогічним працівникам при здійсненні аналізу власної діяльності звертатися до першоджерел.

У Сучасному словнику іншомовних слів знаходимо етимологію поняття «інновація»: «Інновація [англ. innovation, франц. innovation < лат. innovatio – оновлення, зміна] – 1) укладання коштів в економіку, яке забезпечує зміну поколінь техніки і технології;

2) привнесення нових ідей на рівні ринку; 3) політичні програми, що мають, як правило, неповторний характер; 4) мовозн. новоутворення, відносно нове явище, переважно в морфології» [23, с. 306].

У Законі України «Про інноваційну діяльність» подано таке визначення: «Інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [10]. Там само знаходимо й трактування понять «інноваційна діяльність», «інноваційний продукт», «інноваційна продукція», «інноваційний проєкт».

Із великою пересторогою ставимося до статей у Вікіпедії, адже вони не завжди мають високий рівень достовірності. Знаходимо там таке визначення: «Інновація (англ. Innovation – нововведення) – ідея, новітній продукт в галузі техніки, технології, організації праці, управління, а також у інших сферах наукової та соціальної діяльності, засноване на використанні досягнень науки і передового досвіду, є кінцевим результатом інноваційної діяльності» [5]. Цікаво, що класифікація інновацій у цьому джерелі не містить освітньої інновації (у переліку: товарна, технологічна, технічна, ринкова, маркетингова, управлінська, соціальна, екологічна).

Серед учених, які вели дослідження у вказаному напрямі, В. Вакуленко відзначає праці І. Беха, Л. Даниленка, І. Дичківської, М. Кларіна, О. Пехоти, О. Попової, Л. Подимової, А. Прігожина, В. Сластьоніна, А. Хуторського. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття інновацій у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове [3].

Великий тлумачний словник сучасної української мови пояснює інновацію в освіті як нововведення [4, с. 400].

Сутності поняття «інновації в освіті» присвячено розлогу статтю Л. Ващенко в «Енциклопедії освіти» [9, с. 338–340]: «Інновації в освіті – процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких під-

вищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» [9, с. 338]. У статті зазначено, що інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами. Їх запровадження дає змогу розв'язати суперечності між старою системою і потребами в якісно новій освіті. Інновації класифікують за об'єктом впливу (педагогічні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські), рівнем поширення (системно-методологічні та локально-технологічні) та інноваційним потенціалом нового (радикальні, модифіковані, комбінаторні). Слово «інновація» має комплексне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [9, с. 338].

З. Канівець підкреслює, що інновація в освіті суттєво підвищує якість, ефективність та результативність освітнього процесу [12].

В. Вакуленко констатує, що «у межах педагогічної інноватики формується відповідний термінологічний апарат, до складу якого входять поняття «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «інноваційна політика», «інноваційний потенціал», «інноваційне середовище» тощо [3].

Педагогічна інноватика відповідно до особливостей інноваційних процесів охоплює такі теоретичні блоки понять і принципів: створення нового в системі освіти та педагогічної науки; сприйняття нового соціально-педагогічним співтовариством; застосування педагогічних новацій, а також система рекомендацій для теоретиків і практиків щодо пізнання інноваційних освітніх процесів та управління ними [3].

Сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища в закладі освіти, регіоні.

Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес; інноваційна діяльність; інноваційний потенціал; інноваційне середовище.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї (зародження) з метою розв'язання суперечностей. Її освоєння відбувається шляхом апробації у формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-педагогічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування

інновації пов'язане з переходом у стадію стабільного функціонування. На цьому етапі новація як джерело змін і розвитку вичерпує себе.

Л. Буркова визначає такий алгоритм (систему операцій) упровадження нового, що утвердився у педагогічній інноватиці:

1) вивчення завдань, передбачених нормативними документами;

2) аналіз практики та зіставлення отриманих у його процесі даних із соціальними вимогами;

3) моделювання еталонних результатів, яких очікують у результаті перетворення педагогічної практики;

4) пошук ідей, рекомендацій, що можуть бути впроваджені;

5) розроблення комплексної програми, яка охоплює закономірності упровадження нового;

6) відбір дидактичних, матеріальних, інформаційних, організаторських засобів тощо;

7) теоретична, методична, психологічна підготовка учасників упровадження нового;

8) установа зв'язку з авторами рекомендацій [2].

На нашу думку, заслуговує уваги цикл виступів із проблеми інновацій в освіті експерта з освітніх питань, заслуженого вчителя України В. Громова на різних освітніх платформах. У своїх виступах педагог звертає увагу на те, що «не може бути інновацій заради інновацій», здійснює порівняння освітніх інновацій у різних країнах, визначає умови для впровадження сутнісних інновацій в Україні [7].

Визначення різних критеріїв обумовлює існування різних класифікацій інновацій. Наприклад, у технологічному підході інновації підрозділяють на продуктивні та процесуальні. Перші передбачають отримання принципово нових продуктів, другі – нові методи організації виробництва (нові технології). Інновації також класифікуються за рівнем інноваційної зміни.

В. Вакуленко виокремлює кілька основних сенсів у розумінні термінів «інновація» та «інновація в освіті»: «Перший і найосновніший: інновація як якісна зміна, оновлення суттєвих елементів системи та становлення нової системи, яка має інші ціннісні й цільові орієнтири. Щодо інновації в освіті мається на увазі зміна цілей освіти, її результатів (зміст освіти) та вслід за цим – зміна способів їх досягнення (інша система організації

навчального процесу, інші позиції вчителя і того, хто вчиться, форми та характер їх взаємодії, інша система освіти і підготовки педагогічних кадрів). Іншими словами, система набуває принципово нових властивостей або призначення. У цьому сенсі зміни можуть ініціюватися і керівництвом сфери освіти, й окремої освітньої установи, і самим вчителем. Повинен зберігатися основний *критерій інноваційності* – зміна цілей, тобто змісту освіти (його результатів) як основних складових діяльності педагога і того, хто вчиться. Принциповим є також і те, що зміни повинні здійснюватися саме в діяльності та мисленні учасників освітнього процесу. Якщо цього не відбудеться, то будь-які, навіть найцікавіші, інноваційні концепції і програми залишаться лише на папері та не будуть реалізовані» [3].

На думку В. Вакуленко, є вісім рангів (порядків) інновацій в освіті:

- інновації нульового порядку, які передбачають практичну регенерацію первинних властивостей системи (відтворення традиційної освітньої системи або її елементу);
- інновації першого порядку, що характеризуються кількісними змінами в системі при незмінній її якості;
- інновації другого порядку, які є перегрупуванням елементів системи й організаційними змінами (наприклад, нова комбінація відомих педагогічних засобів, зміна послідовності, правил їх використання тощо);
- інновації третього порядку, що характеризуються адаптаційними змінами освітньої системи в нових умовах без виходу за межі старої моделі освіти;
- інновації четвертого порядку, які містять новий варіант рішення (це найчастіше прості якісні зміни в окремих компонентах освітньої системи, що забезпечують деяке розширення її функціональних можливостей);
- інновації п'ятого порядку, які ініціюють створення освітніх систем «нового покоління» (зміна всіх або більшості первинних властивостей системи);
- інновації шостого порядку, у результаті яких створюються освітні системи нового вигляду з якісною зміною функціональних властивостей системи при збереженні системоутворювального функціонального принципу;
- інновації сьомого порядку, що є вищою, корінною зміною освітніх систем, під час якої змінюється основний функціональний принцип системи [3].

У статті В. Вакуленко стосовно ознак сутнісних інновацій знаходимо таке твердження: «Локальне, приватне вдосконалення традиції може бути нововведенням, але не інновацією» [3]. Не погоджуємося із ним. Напевне, у цьому випадку коректніше було б застосувати термін «ретроінновація» або «модифікована інновація», адже «нововведення» – це відповідник «інновації».

Науковці визначають різні види педагогічних інновацій. Аналізуючи інноваційні технології навчання в сучасній українській школі, З. Канівець виділяє такі: ретроінновація (у сучасну практику переноситься в дещо модифікованому вигляді вже відомий у минулому феномен); аналогова інновація (береться відомий підхід і вноситься часткова модифікація); комбінаторна інновація (із кількох відомих блоків у результаті їх об'єднання створюється якісно новий продукт); сутнісна інновація (виникає справді новий підхід) [12].

О. Овчарук звертає увагу на такі критерії при відборі інноваційних освітніх проєктів та освітніх інновацій: новизна (відсутність аналогів у вітчизняній освітній практиці, інноваційність); відповідність цілям освіти, освітнім потребам споживачів освітніх послуг, заявленим цілям і завданням перетворень; результативність (підвищення якості освіти, освітніх послуг, покращення діяльності закладів освіти у результаті запровадження інновації); ефективність (відповідність результатів упровадження інновації необхідним для цього ресурсам) [19].

С. Коваленко [15] зазначає, що при вивченні можливостей і перспектив упровадження інновацій в освітній процес зарубіжні експерти окреслюють низку проблем (табл. 1).

Ефективність реалізації нововведень на рівні закладу загальної середньої освіти значно залежить від багатьох чинників і, насамперед, від інноваційного потенціалу школи. Нині в контексті освітніх інновацій вітчизняними педагогами найчастіше застосовуються поняття «інноваційне середовище» та «інноваційні педагогічні технології».

Важливою складовою інноваційного потенціалу школи є здатність закладу освіти до створення інноваційного середовища. Проблемі відповідності освітнього середовища вимогам часу, зокрема Концепції Нової української школи [17], яку ми вважаємо сутнісною інновацією, присвячено численні теоретичні дослідження, описано безліч прикладів практик його створення. Ми звернемося

Проблеми впровадження інновацій в освітній процес [15]

Проблема впровадження в освітній процес	Можливості вирішення	Експерт, джерело
1. Брак інституційної основи (структура, кадри, фінанси).	1. Створення та розвиток системи консалтингу в інноваційній діяльності й просування на ринки наукомісткої продукції. 2. Поєднання в освітній сфері переваг академічної та корпоративної шкіл.	Guillermo Orozco-Gomez Can we be more creative in thinking about how to scale up educational innovation? Journal of Educational Change, 2006. Issing Ludwig J, Schaumburg Heike Educational Technology as a Key to Educational Innovation: State of the Art Report from Germany Tech Trends, v45, no 6, pp. 23-28, 2001. Kinser Kevin Innovation in Higher Education: A Case Study of the Western Governors University New directions for higher education, no. 137, Spring 2007.
2. Консервативність освітнього середовища.	Активне впровадження практично зорієнтованих інноваційних технологій.	Bower Elizabeth A Barriers to Innovation in Continuing Medical Education Journal of continuing education in the health professions, 28(3):148–156, 2008.

лише до сутності понять «освітнє середовище» і «освітній простір», які, на нашу думку, не є синонімічними. О. Боднар звертає увагу на те, що вони мають різну семантику [1].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо такі визначення: «Простір – необмежена протяжність (в усіх її вимірах, напрямках)» [4, с. 989], «середовище – соціально-побутові умови життя людини; оточення» [4, с. 1116], «середовище освітнє – частина соціокультурного простору, зона взаємодії освітніх систем (різних рівнів і типів), їх елементів, освітнього матеріалу і суб'єктів освітніх процесів» [22, с. 8].

Перехід від нормативного до відкритого навчання загострив проблеми професійної підготовки педагога до впровадження педагогічних технологій [9, с. 661–662].

Універсальний грецький термін «технологія» означає «знання про майстерність». *Техно* (грец. *techne*) – мистецтво, майстерність [23, с. 672]. Технологія – сукупність знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій у процесі виробництва чого-небудь // Навчальний предмет, що викладає ці знання, відомості [4, с. 1245]. Технологія освіти – науковий опис засобів і методів педагогічного процесу, який веде до наперед запланованого результату [9, с. 907].

Теоретичне і практичне значення освітньої технології полягає у тому, що вона є ще одним системотвірним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їхню цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість.

Технологія навчання – за означенням ЮНЕСКО, це системний метод створення,

застосування й визначення всього процесу навчання і засвоєння знань, з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію освіти [6, с. 331].

Істотною ознакою технології навчання є досить детальний опис кожного етапу на шляху до мети та обов'язковість відтворення способу дій. Технологія навчання повинна мати чіткі процедурні характеристики, тобто настільки зрозумілі, щоб кожен учитель, застосувавши їх, гарантовано досягав результатів [9, с. 907].

Об'єктами технологізації в освітній діяльності є: цілі, зміст, організаційні форми сприйняття, переробки і представлення інформації, взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, процедури їх особистісно-професійної поведінки, самоуправління і творчого розвитку. Продукти технологізації освітнього процесу: особистісні соціально і професійно важливі алгоритми та стереотипи поведінки, мірою доцільності й ефективності яких є успішність і конкурентоспроможність випускників освітньої установи.

Педагогічні технології – технології, які забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів [9, с. 661]. Аналіз різних підходів до визначення поняття «педагогічна технологія» дає змогу зробити висновок, що воно розглядається багатоаспектно: як раціональний спосіб досягнення свідомо сформульованої освітньої (навчальної, виховної) мети (М. Вулман, І. Лернер, Б. Ліхачов, П. Сікорський, Рада з педагогічних технологій Великої Британії); як наука (Г. Селевко); як

педагогічна система (В. Безпалько, С. Сисоєва, Д. Чернилевський); як педагогічна діяльність (А. Нісімчук); системно-діяльнісний підхід до освітнього (навчального) процесу (Г. Елінгтон, Н. Кузьміна, П. Мітчелл, Ф. Персиваль, О. Пехота, П. Самойленко); як система знань (В. Генецинський, Т. Назарова, В. Онищук, Ю. Турчанінова, Національний центр програмованого навчання Великої Британії); як мистецтво педагога (І. Прокопенко, Н. Тализіна, В. Шепель); як модель (В. Ченців); як засіб оптимізації та модернізації освітнього процесу (Ф. Янушкевич); як процесуальний компонент (складова) освітнього (навчального) процесу (М. Кларін); як інтегративний підхід до освіти (П. Мітчелл, Д. Фін).

Простежується загальна тенденція переходу до розуміння педагогічної технології як педагогічної системи, яка об'єднує три взаємопов'язані компоненти: науковий (педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє мету, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси); процесуально-описовий (опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планових результатів навчання); процесуально-діючий (здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів).

П. Матвієнко звертає увагу на критерії технологічності, яким має відповідати будь-яка педагогічна технологія: концептуальність (кожній педагогічній технології має бути притаманна опора на певну наукову концепцію), що включає філософське, дидактичне та соціально-педагогічне досягнення цілей; системність (у педагогічній технології мають відстежуватися всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок його частин, цілісність); керуваність (передбачається можливість діагностики досягнення цілей, планування процесу навчання); ефективність (технологія повинна вибиратися відповідно до результатів і оптимальних затрат, гарантувати досягнення певного стандарту навчання); відтворюваність (можливість застосування педтехнологій в інших однотипних освітніх закладах іншими суб'єктами) [20, с. 7].

О. Маринівська класифікує освітні технології за цільовим призначенням: розвивальної спрямованості; проблематизації навчання; концептуалізації навчання; активізації навчання; здоров'язбережувальні [16].

У навчальному посібнику «Освітні техно-

логії» авторів М. Михайліченко та Я. Рудик знаходимо пояснення сутності та опис традиційних та інноваційних освітніх технологій [17]. Методологічні підходи до впровадження перспективних освітніх технологій у процесі експериментально-пошукової роботи описано у науково-методичному посібнику «Перспективні освітні технології» [21].

Апологетами Нової української школи на платформах EdEra, Prometheus тощо здійснюється просвітницька робота щодо інтеграції в освітній процес інновацій (така форма освітньої діяльності для вітчизняної освіти також є інноваційною). При проведенні вебінарів та інших видів онлайн-навчання педагоги мають можливість отримати нові знання і від науковців, і від експертів – учителів-практиків. Однак такої інформації, зокрема через швидкоплинність часу й постійне намагання відповідати запитам суспільства, ніколи не буде забагато.

О. Овчарук зазначає, що «одним із шляхів подолання проблеми браку інформації щодо освітніх інновацій є створення постійно поновлюваного електронного інформаційного ресурсу, який має бути доступним для широкого загалу користувачів» [19].

В Україні над створенням єдиного каталогу інноваційних освітніх технологій працювали різні інституції. Так, у 2007 році Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України (Тепер це Інститут модернізації змісту освіти) було видано Інформаційно-аналітичний довідник [11], інформацію про технології в якому розміщено за областями. Цього ж року побачив світ Довідник «Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика» [20], виданий ПОІППО ім. М. В. Остроградського. У ньому освітні технології систематизовано за алфавітом.

У 2013 році Каталог інноваційних освітніх проектів та освітніх інновацій був укладений і розміщений на сайті Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України та надрукований у журналі «Постметодика, 2013, № 2 (111).

Центром педагогічних інновацій та інформації Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського на запит Інституту модернізації змісту освіти (лист від 27 грудня 2017 № 21.1/10-2953) було зібрано та систематизовано інформацію щодо впровадження, апробації та розроблення інноваційних освітніх технологій (далі – ІОТ) у діяльності закладів

загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) Полтавської області. Матеріали надруковано у журналі «Постметодика», де автор статті С. Діденко висловлює сумніви щодо зарахування поданих закладами загальної середньої освіти видів діяльності до інноваційних освітніх технологій [8].

Серед поданих нами до каталогу інновацій – «Інформаційно-комунікаційні технології на уроках освітньої галузі «Мистецтво»: створення авторських мультимедійних продуктів» (табл. 2).

Пропонуємо мінітезаурус до теми «Інновації в сучасній школі» (табл. 3).

Таблиця 2

**Інформаційно-комунікаційні технології на уроках освітньої галузі «Мистецтво»:
авторські мультимедійні продукти**

Автор розробки	Продукція, що відповідає заданій темі	Прогнозовані результати
1. Лашина Ольга Миколаївна, учитель музичного мистецтва та інтегрованого курсу «Мистецтво» Кременчуцької ЗОШ І–ІІІ ступенів № 1.	Лашина О. М. Музичне мистецтво. 1–6 кл. [Електронний ресурс] / авт.-укл. О. М. Лашина. – 1 Гб. – Кременчук, 2017. – 6 електрон. опт. дисків (DVD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Лашина О. М. Музичне мистецтво. 7 кл. [Електронний ресурс] / авт.-укл. О. М. Лашина. – 1 Гб. – Кременчук, 2017. – 2 електрон. опт. диски (DVD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Лашина О. М. Мистецтво. 8 кл. [Електронний ресурс] / авт.-укл. О. М. Лашина. – 1,1 Гб. – Кременчук, 2017. – 1 електрон. опт. диск (DVD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Лашина О. М. Мистецтво. 9 кл. [Електронний ресурс] / авт.-укл. О. М. Лашина. – 1,1 Гб. – Кременчук, 2018. – 2 електрон. опт. диски (DVD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Персональний сайт О. М. Лашиної: http://lashinaolga.at.ua	Покращення ефективності процесу формування ціннісного ставлення учнів до мистецтва.
2. Ясько Ярослава Петрівна, учитель музичного мистецтва Полтавського навчально-виховного комплексу (ЗНЗ-ДНЗ) № 16.	Ясько Я. П. Караоке. 7 клас [Електронний ресурс] / авт.-укл. Я. П. Ясько. – 580 Мб. – Полтава : ПОІППО, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Ясько Я. П. Караоке. 8 клас [Електронний ресурс] / авт.-укл. Я. П. Ясько. – 600 Мб. – Полтава : ПОІППО, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Ясько Я. П. Мультимедійні розробки для уроків музичного мистецтва [Електронний ресурс] : електронний посібник / авт.-укл. Я. П. Ясько. – 580 Мб. – Полтава : ПОІППО, 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Персональний сайт Я. П. Ясько: http://yaroslava-yasko.edu.poltava.ua/	Покращення ефективності процесу інтерпретації музичних творів.
3. Кривенко Наталія Михайлівна, учитель образотворчого мистецтва Полтавської гімназії № 13	Кривенко Н. М. Художньо-дидактичні ігри для уроків узагальнення знань з образотворчого мистецтва у 5-6 кл. [Електронний ресурс] : електронний посібник / авт.-укл. Н. М. Кривенко. – 500 Мб. – Полтава : ПОІППО, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-R) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 7 ; MS Office 97-2010. Персональний сайт Н. М. Кривенко: http://krivenko.pl.ua/index.php?view=index	Підвищення ефективності процесу узагальнення знань на уроках образотворчого мистецтва.

Таблиця 3

Мінітезаурус до теми «Інновації в сучасній школі»

Алгоритм (система операцій) упровадження нового
Інновація
Інновації в освіті
Інноваційна діяльність
Інноваційна політика
Інноваційний простір
Інноваційний процес
Інноваційний потенціал
Інноваційне середовище
Критерії інноваційності
Педагогічна технологія
Перспективні освітні технології
Ранги (порядки) інновацій
Технології активізації навчання
Технології здоров'язбережувальні
Технології концептуалізації навчання
Технологія навчання
Технологія освіти
Технології проблематизації навчання
Технології розвивальної спрямованості

С. Діденко вважає, що інноваційна діяльність «є специфічною і досить складною, потребує особливих знань, навичок, здібностей. Упровадження інновацій неможливе без педагога-дослідника, який володіє системним мисленням, розвиненою здатністю до творчості, сформованою й усвідомленою готовністю до інновацій» [8].

Інноваційні процеси, що поєднують створення, освоєння і застосування педагогічних нововведень, здатні значно прискорити процеси оновлення системи освіти загалом. Тому погоджуємося із З. Канівець, яка переконана, що «інноваційні технології навчання повинні стати обов'язковим складником нової української школи. Однак, які з них найбільш гнучко ввійдуть у процес реформування масової школи, змінять систему викладання з банальної трансляції на проблемно-пошуковий підхід і допоможуть у формуванні цілісної, усебічно розвиненої особистості – це далеко неповний перелік питань подальших наукових досліджень у царині «інноваційні технології навчання сучасної української школи» [12].

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар О. Моніторинг та самоекспертиза освітнього середовища навчального закладу / Оксана Степанівна Боднар // Моніторингові дослідження як інформаційна база в системі управління освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 29–30 березня 1995 року : Збірник статей. – Луцьк : Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2005. – С. 41–51.
2. Буркова, Л. Ключ до управління: класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті / Л. Буркова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2000. – № 1. – С. 31–37.
3. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2010. – № 4. – С. 36–48.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
5. Вікіпедія. Українська енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Громовий В. Як впроваджувати інновації в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=BdFst1XdVhI>
8. Діденко С. Г. Упровадження інноваційних освітніх технологій освітянами Полтавської області / С. Г. Діденко // Постметодика. – 2018. – № 2 (131). – С. 2–7.
9. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
10. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 36, ст. 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20121205/find?text=%B2%ED%ED%EE%E2%E0%F6%B3%BF#Text>
11. Інноваційні педагогічні технології в практиці роботи загальноосвітніх навчальних закладів України : Інформаційно-аналітичний довідник / за заг. ред. Ю. І. Завалевського. – Суми : ТОВ Видавництво «Антей», 2007. – 200 с.
12. Канівець З. М. Інноваційні технології навчання в сучасній українській школі / З. М. Канівець // Вісник Черкаського університету. – 2017. – № 11. – С. 36–40.
13. Клепко С. Ф. Тезаурусний підхід до навчання в системі підвищення кваліфікації // Всеукраїнська школа новаторства керівних,

науково-педагогічних і педагогічних працівників як форма дисемінації інноваційного досвіду регіональних закладів післядипломної педагогічної освіти: калейдоскоп творчих здобутків, перспективи розвитку : зб. матеріалів II Всеукр. Інтернет-конф. (7 листоп. 2013 р.) / упоряд. Н. В. Любченко; за ред. Є. Р. Чернишової. – К. : Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2013. – 130 с. – С. 92-113 // http://umo.edu.ua/images/content/depozitar/shkola_novator/1_Posibny-k-II-Vseukrayins-koyi-Internet-konferentsiyi-13-bereznya-2014-rp.pdf.

14. Клепко С. Ф. Тезаурусний підхід до навчання в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників // *Постметодика*. – 2014. – № 3. – С. 2–13.

15. Коваленко С. В. *Инновационные технологии в образовании : зарубежный опыт* / С. В. Коваленко, Л. Т. Глушеникова // *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. – 2017. – № S3. – С. 38–40. – URL : <http://e-concept.ru/2017/470045.htm>.

16. Мариновська О. Я. *Педагогічна інноватика & Менеджмент інновацій : навч.-метод. посіб.* / О. Я. Мариновська. – Івано-Франківськ : Місто НВ. – 2019. – 504 с.

17. Михайліченко М. В. *Освітні технології : навчальний посібник* / М. В. Михайліченко, Я. М. Рудик. – К. : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. – 583 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/profile/Yaroslav_Rudik2/publication/316190546_Osvitni_tehnologii/links/58f5e5700f7e9b6f82e99e92/Osvitni-tehnologii.pdf

18. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи* / упор. : Гриневич Лілія, Елькін Олександр та ін. // Ухвалено рішенням колегії МОН 27.10.2016. – 40 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczercziya.pdf>.

19. Овчарук О. В. *Проблеми поширення освітніх проєктів в Україні* / О. В. Овчарук // *Постметодика*, 2013. – № 2 (111). – С. 2–5.

20. *Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика : Довідник* / за ред. П. І. Матвієнка, С. Ф. Клепка, Н. І. Білик – 2-ге вид., переробл. і допов. – У 2 ч. Ч. 1. А-М. – Полтава : ПОППО, 2007. – 220 с. – С. 46–48. Ч. 2. Н-Я. – 220 с.

21. *Перспективні освітні технології : наук.-метод. посіб.* / за ред. Г. С. Сазоненко – К. : Гопак, 2000. – 560 с.

22. *Словник базових понять з курсу «Педагогіка» : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів : вид. 2-ге, доп. і перероб.* // укл.

О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. – 100 с. – С. 8.

23. *Сучасний словник інішомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклали: О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк.* – К. : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України). – С. 306.

Цитувати: Халецька Л. Л. Тезаурусний підхід до теми «Інновації в сучасній школі» / Л. Л. Халецька // *Постметодика*. – 2022. – № 1–2. – С. 10–18.

© Л. Л. Халецька, 2021. Стаття надійшла в редакцію 15.01.2020. ■